

Pater familias van Indo-Afrikanen hielp tot op het laatst bij het uitpluizen van familiegeschiedenissen

Indo's met een ongewoon donkere huidskleur konden altijd terecht bij Daniël Cordus, de man die antwoorden had op hun vragen. Na zware oorlogsjaren, waarin hij aan de beruchte Birma-spoorlijn werkte, belandde hij uiteindelijk in Amsterdam.

Auteur: Jaap Stam 16 maart 2022, 17:26

Daniël Cordus

Als kleinzoon van een Afrikaanse soldaat groeide Daniël Cordus op in Kampung Afrikan op Java, maar over Afrika werd niet gesproken. ‘Hij

was nogal nieuwsgierig, en al jong vroeg hij zich af hoe het kwam dat zij donkerder waren dan de gemiddelde Indonesiër en de gemiddelde Indische Nederlander. In brieven van een overleden oom ontdekte hij hoe het kamp tot stand was gekomen. Na zijn pensioen is hij in die verborgen geschiedenis gedoken’, zegt zijn oudste dochter Joyce.

Voor veel Indo-Afrikanen was hun afstamming een mysterie, dat werd opgelost dankzij het speurwerk van Cordus. Ze zijn nazaten van de ruim drieduizend Afrikaanse soldaten die in de 19de eeuw in West-Afrika werden geronseld voor het Knil om te vechten in Nederlands-Indië. Zij namen deel aan tal van expedities, waaronder de Atjeh-oorlog. Velen trouwden met Indonesische vrouwen, hun kinderen kregen Nederlandse namen, werden katholiek gedoopt en kregen een Nederlandse opvoeding. Ook hun zonen dienden in het Knil.

Zwarte Hollanders

Cordus’ zoektocht leidde naar het Nationaal Archief, waar hij stuitte op militaire stamboeken. Hij zocht contact met wetenschappers, en dat heeft geresulteerd in *Zwarte Hollanders* (2005) van Ineke van Kessel van de Universiteit Leiden. ‘Een fascinerend verhaal’, vindt Paul Faber, voormalig Afrika-conservator van het Tropenmuseum. ‘In een betrekkelijk kleine groep mensen is een krankzinnige geschiedenis samengebald.’

Oom Daan, zoals hij door iedereen werd genoemd, bracht de families bij elkaar. De reünies van zijn stichting Indo Afrikaans Kontakt werden drukbezocht. ‘Hij was een bijzondere en geliefde man, die de gedeelde Afrikaanse en Indonesische herkomst trots en waardig uitdroeg’, zegt Faber.

Cordus zat nog op de middelbare school toen de Japanners in 1942 Nederlands-Indië binnenvielen. Hij werd gemobiliseerd en moest zijn

studie opgeven. Samen met zijn broer Jan werd hij krijgsgevangen gemaakt en tewerkgesteld aan de beruchte Birmaspoorweg. Zijn broer werd door de Japanners vermoord nadat hij was betrapt toen hij het kamp was uitgeslopen om eten te zoeken. Daan overleefde doordat hij zieken moest verzorgen in de kampen langs de spoorlijn. Honderden mensen heeft hij zien sterven, eenzaam en alleen. Machteloos toekijkend, geneesmiddelen tegen cholera, dysenterie, tyfus en malaria ontbraken.

Na de Tweede Wereldoorlog vochten de Knil-militairen met Nederland tegen de Indonesische onafhankelijkheidsstrijders. Hierbij sneuvelde zijn broer Jozef. In 1954 vertrok Cordus met zijn vrouw Evelien Klink, eveneens een nazaat van een Afrikaanse rekrut, en drie kinderen naar Nederland. In Indonesië zagen zij geen toekomst. Joyce: ‘Hij wilde in het leger blijven, maar werd teruggezet in rang. Dat wilde hij niet, dus kon hij opnieuw beginnen.’

Met tien kinderen op een bovenwoning

Hij werd administratief medewerker bij het GAK, dat verantwoordelijk was voor de uitvoering van de sociale zekerheid en later opging in het UWV. In de avonduren studeerde hij economie, waarna hij inspecteur buitendienst werd bij het GAK in Amsterdam, de eerste van kleur. Daan en Evelien, die inmiddels tien kinderen hadden, verhuisden van een eengezinswoning in Alblasterdam naar een bovenwoning in de Pijp. ‘Mijn vader heeft altijd hard gewerkt, opdat wij het zo goed mogelijk zouden hebben. Wij hebben allemaal kunnen studeren.’

Op 5 februari overleed Cordus aan de gevolgen van covid-19. Hij was nog kraakhelder, maar zijn lichaam was op. Tot het laatste moment klopten Indo-Afrikanen bij hem aan met vragen over de geschiedenis van hun familie. Cordus werd 99 jaar. ‘Ik denk dat Onze Lieve Heer mij de jaren

van mijn veel te jong overleden broers erbij heeft gegeven’, zei hij jaren eerder.

De belangstelling voor de uitvaart, die via een livestream was te volgen, was overweldigend. Joyce: ‘Via 517 adressen was ingelogd, het aantal mensen dat heeft gekeken is minstens het dubbele. Ik heb me nooit gerealiseerd dat mijn vader voor zoveel mensen van betekenis is geweest.’